

Nr 205.

Ankom till riksdagens kansli den 17 juni 1941 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till anläggningskapital för nya sulfitspritfabriker.

(4:e avd.)

I propositionen nr 283 har Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 16 maj 1941, föreslagit riksdagen att å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till Anläggningskapital för nya sulfitspritfabriker, å kapitalbudgeten under fonden för förslag till statsverket, anvisa ett reservationsanslag av 8,000,000 kronor.

Till anläggningskapital för nya sulfitspritfabriker ha 1939 och 1940 års urtima riksdagar under fonden för förslag till statsverket anvisat vardera 5 miljoner kronor å tilläggsstater till riksstaterna för budgetåren 1939/40 och 1940/41.

Genom beslut den 1 december 1939 har Kungl. Maj:t bemyndigat chefen för finansdepartementet att meddela de närmare direktiv som kunde finnas erforderliga vid förhandlingar om avtal rörande utvidgningen av sulfitspritproduktionen. Jämlikt detta bemyndigande ha fastställts *dels* grunder för avtal angående nya spritfabriker den 9 december 1939, *dels ock* grunder för avtal med förefintliga sådana fabriker den 22 januari 1940. Enligt de sålunda fastställda direktiven skall till grund för prissättningen å sulfitsprit, som försäljes till aktiebolaget Vin- & spritcentralen, läggas den principen, att anläggningskostnaderna för nya fabriker skola avskrivas med årligen lika stora belopp under en tid av 5—10 år. För äldre fabriker skall för den del av anläggningskostnaderna, som icke anses avskriven, tillämpas en avskrivningstid av 7 år. Det årliga avskrivningsbeloppet, inbegripet ränta å den oavskrivna delen av anläggningskostnaderna, fördelas på hela den under året tillverkade kvantiteten. Därest för anläggningens utförande lämnas statslån, skall låntagaren årligen amortera och förränta lånet med belopp som enligt vad nyss sagts tillgodoföres honom för avskrivning och förräntning å

anläggningsskapitalet vid leverans till aktiebolaget Vin- & spritcentralen. Ifrågavarande belopp skall vid likvidering av spriten innehållas och vid varje års utgång inbetalas till statsverket för lånets amortering och förräntning.

Av det vid förevarande proposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet inhämtas, att av de anvisade anslagsmedlen genom av Kungl. Maj:t beviljade lån disponerats 9,325,000 kronor, därav 7,700,000 kronor avsetts för uppförande av nya spritfabriker eller anläggningar i samband därmed samt 1,625,000 kronor för utvidgning av äldre fabriker. Vidare framgår, att den hittills avtalade, pågående utbyggnaden av sulfittfabrikerna — inberäknat viss avtalad utvidgning utan samband med statslån — representerar en ökning av normalkapaciteten på över 20 miljoner liter och en ökning av maximalkapaciteten på närmare 28 miljoner 95-procentig sprit, motsvarande en kapacitetsökning för landets sulfitspritfabriker på åtminstone 60 procent.

I skrivelser den 2 april och den 13 maj har aktiebolaget Vin- och spritcentralen underställt Kungl. Maj:ts prövning kontraktförslag om uppförande av ytterligare fem nya spritfabriker i Köpmanholmen, Mackmyra, Hissmofors, Järpen och Munkedal med en sammanlagd normalkapacitet av 5.8 miljoner liter 95-procentig sprit och en maximal produktionskapacitet av 8.3 miljoner liter. De i kontraktförslagen förutsatta statslånen till dessa nyanläggningar belöpa å sammanlagt 3.7 miljoner kronor. Vidare har Vin- och spritcentralen anmält, att förhandlingar om uppförande av nya spritfabriker förts med ytterligare fyra företag samt att dessa kunde antagas representera en sammanlagd normalkapacitet på över 4 miljoner liter och ett lånebehov av statsmedel på över 3 miljoner kronor.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Den fortsatta utbyggnad av landets sulfitspritfabriker, som nu ifrågasättes, måste ur ekonomisk synpunkt väcka betänkligheter. Anläggningsskostnaderna äro för närvarande höga och ovisshet råder åtminstone för starkmassans del om möjligheten av en bibehållen massaproduktion såsom underlag för sprittillverkningen. Det är att beklaga, att ett stort antal företag först nu, vid rådande försämrade förutsättningar för nyanläggningar av spritfabriker, skola ha funnit omständigheterna motivera en utbyggnad för spritleverans i enlighet med de i december 1939 fastställda allmänna avtalsgrunderna.

För landets ekonomiska försvarsberedskap är emellertid en ytterligare ökning av sulfitspritproduktionen av så stort värde, att även investeringar, vilkas betydelse för tillgodoseende av föreliggande behov är tveksam och som äro förbundna med extraordinära kostnader, kunna anses böra komma till stånd. Den överdimensionering av produktionskapaciteten på ifrågavarande område som redan föreligger och genom de ifrågasatta investeringarna skulle ytterligare ökas kan, när beredskapsbehoven minskats, möjligen tänkas nyttiggjord genom en utbyggnad av den kemiska industri som arbetar med sprit såsom utgångsmaterial.

De företag, med vilka kontraktförslag nu upprättats, ligga ur produktionsynpunkt något olika till. Vid somliga av företagen tillverkas starkmassa, vid

andra åter lättblekande massa, silkesmassa eller papper. Avsättningsmöjligheterna för dessa skilda tillverkningar — och därmed för spritframställningen — torde under avspärrningen vara att bedöma rätt olika. Vid en avvägning mellan ekonomiska och försörjningspolitiska synpunkter kunde synas rimligt att fortsättningsvis begränsa avtalen om nybyggnader till de fabriker, som under avspärrningen synas ha de bästa möjligheterna att vinna avsättning för sin huvudprodukt. Den jämkning i investeringarnas totala omfattning som därav skulle bli följden skulle dock innefatta en i sammanhanget rätt oväsentlig ekonomisk fördel.

Därest en fortsatt utbyggnad av spritindustrin anses motiverad, erfordras, såsom framgår av vad tidigare anförts, ytterligare medel till lån för anläggningarna. Om samtliga de fabriker, om vilka mera ingående förhandlingar ägt rum, skola komma till stånd och möjligheten för vissa ytterligare anläggningar anses böra hållas öppen, torde medelsbehovet kunna beräknas till 8 miljoner kronor. Jag förordar, att förslag förelägges riksdagen om anvisande av ett anslag för ändamålet av denna storlek. Vid anslagsprövningen erhåller riksdagen tillfälle att taga ställning till frågan om den omfattning vari den statligt understödda investeringsverksamheten på området bör fullföljas.

Det nya anslaget bör äskas å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 under fonden för förlag till statsverket.»

Utskottet.

Vid prövningen av förevarande fråga om anläggning av ett antal nya sulfitspritfabriker måste fasthållas, att en ytterligare utökning av möjligheterna att inom landet framställa sulfitsprit är en beredskapsåtgärd av stor vikt. Mot beredskapssynpunkterna måste dock vägas de kapitalutlägg, som anläggningarna draga med sig. I betraktande av de avsättnings- och prisgarantier staten ikläder sig har man från statens sida också särskild anledning beakta de sannolika framtida förutsättningar, som förefinnas för anläggningarnas förräntning. Betydelsefullt är självfallet härvidlag i vad mån utsikter finnas för avsättningen av den sulfitmassa, till vilken spriten åtminstone normalt är att betrakta som en biprodukt. Såsom i propositionen anges äro förutsättningarna för en dylik avsättning i nuvarande avspärrningsläge mycket skiftande alltefter det slag av massa, som tillverkas.

Från dylika allmänna utgångspunkter och med hänsyn tagen till den utredning de olika företagen var för sig kunna förebbringa rörande utsikterna och de ekonomiska betingelserna för en sulfitspritproduktion vid sidan av huvudtillverkningen, torde avgörandet få ske i vad mån nya avtal om anläggning av ytterligare spritfabriker böra träffas.

Vad därefter angår det nu föreliggande anslagsbehovet har detta av departementschefen uppskattats till 8 miljoner kronor. I frågans ovissa läge och med tanke särskilt på behovet av medel till lån även till ytterligare andra fabriker än dem, varmed förhandlingar redan förts, har utskottet ej ansett sig böra föreslå någon nedsättning i anslaget.

Med tillstyrkande alltså av propositionen hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Anläggningskapital för nya sulfitspritfabriker* å tilläggstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 såsom kapitalinvestering i fonden för förslag till statsverket anvisa ett reservationsanslag av 8,000,000 kronor.

Stockholm den 17 juni 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 204.
